

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Poštevalne številke po 10 vinarjev. Reklame so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inzerati po dogovoru. Uredništvo in upravljalstvo lista je v Zagorju ob Savi.

Suho leto končano.

Leto 1910. smo pred nekaj dnevi končali. To leto je bilo pač eno izmed najhujših let za delavske sloje sploh; posebno pa za rudarje. Senca tega slabega leta pa pada še tudi v leto 1911. Tudi letos bomo še občutili slabo konjunkturo in nje posledice. Prav rudarska stroka je v prejšnjem letu silno, da, največ trpela zaradi slabe kupčije. Rudarji vseh rudniških revirjev v Avstriji so čutili krizo vse leto. Že v prvih mesecih so začeli rudarjem zniževati plače, rudarji so morali praznovati po enkrat pa tudi po večkrat na teden, odpuščali so delavce iz službe. Mnogo rudarjev pa je zapustilo domovino, ker niso mogli preživeti družin s slabim zaslužkom, ter odpotovali v tujino. Nenasitni kapitalizem izrablja slabo konjunkturo v svojo korist, odpušča delavce, ki so mu neljubi, ki zbujajo svoje tovariše k zavednosti, potem stare in izmozgane in skuša znižati sicer produkcijske stroške, tako da se mu tudi v slabem letu ne zmanjša dobiček. Prošlo leto pa so rudniški podjetniki slepili javnost po svojem časopisju, češ, da so plače zvišali, resnica pa je le, da se plače relativno niso povišale in da odjetniško časopisje ni imelo drugačnega namena, nego preslepiti javnost, da bi jim bilo mogoče ob času boljše konjunkturo, ki jo pričakujejo v letu 1911, tudi konsumente potom zvišanja cen izkoristiti v svoj dobičarski namen. Pritisk na rudarje pa se veča in veča čim manj so organizirani in čimbolj nesložni so med seboj. Pri delu jih naganjajo kakor sužnje, vsak dan jim pripovedujejo v čakalnici, češ, da so leni. V rovu jih priganjajo pazniki, uradniki in nikoli ne nakopljejo in spravijo iz rogov dovolj premoga. Čim več so producirali, več so zahtevali od njih. Koncem leta pa bodo delili rudniški baroni dobičke, delavci pa utegnejo zopet čuti od tega ali onega uradnika kopice prav nečloveških psov in očitane, da so bili lenuhi. Tudi draginjo življenjskih potrebščin so rudarji v prejšnjem letu občutili. Prav lani je draginja dosegla vrhunec, ki ga doslej še nismo poznali. Agrarski izkoriščevalci, milijonski posestniki, ki jih je podpirala tudi vlada so neznoosno dvignili cene življenjskim potrebščinam. V državnemu zboru je podpiral te bogatine krščanskosocialni trgovski minister. Mož je namreč trdil, da so draginje krivi delavci. Agrarci so namreč

krivi, da se zapirajo meje, višajo carine in sklepajo slabe trgovinske pogodbe. Vse to so v Avstriji že dosegli, pa še niso zadovoljni. Delali so celo leto še za zvišanje cen in nasprotovali proti vsakemu uvažanju cenejših živil. Na socialno političnem polju niso rudarji v prejšnjem letu dosegli ničesar. Socialno zavarovanje je še vedno tam, kjer je bilo. Zavarovanje proti nezgodam leži v socialno političnem odseku. Zakon glede nadziranja rovov še sedaj ni predložen parlamentu. Da, najmanjše stvarce se ni dalo doseči. Štirinajst-dnevno izplačevanje zaslužka je v socialno političnem odseku izgotovljeno, ali rudniški podjetniki so tudi ta zakonski načrt zaprečili, dasi vedo, da se ga za vedno ne bo dalo preprečiti ali zavleklj so ga pa le za nekaj časa. V socialno političnem oziru je postaviti torej za rudarje v letu 1910 v bilanci pridobitve, ki so enake ničli.

Treba bo energičnega boja, možatega nastopa, če bodo hoteli rudarji kaj doseči. Kdor stoče in joče, se nihče ne ozira nanj, najmanj pa še avstrijska vlada, ki je za rudarje slepa in gluha. Pri rudarjih bo pač morala izginiti stara malomarna navada in izgovor, da jim ni mogoče donášati prispevkov k strokovni organizaciji, če nočejo, da ne izgube še to, kar imajo. Rudniški podjetniki so v svoji kapitalistični organizaciji, rudniški uradniki v svoji stanovski organizaciji in kaj pa rudarji? Ti pa večinoma niso nikjer! Zato se jim pa tudi tako godi. Proč torej z brezbriznostjo, presodite jasno in trezno svoj položaj in pohitite vsi v svojo lastno stanovsko strokovno organizacijo; zakaj sicer prorokujemo, še več takih suhih let, kakršno je bilo zadnje. Rudarji, tega ne smemo dopustiti, zato se združimo v organizaciji!

Justični umor kapitalizmu na čast.

V Živem spominu je še ogromna stavka francoskih železničarjev. Ta stavka je francosko buržoazijo silno razburila in razjezila; njih srd in jeza se še sedaj nista podela. To se kaže v neštevilnih sodnijskih preiskavah, ki so naperjene proti članom strokovnih društev. In te sodnijske preiskave se navadno končajo s tem, da se obtoženi člani strokovnih društev kruto kaznujejo. Obenem pripravlja socialistični odpadnik Briand

sedanji ministrski predsednik, novo ostro postavbo proti stavkujočim. Da piše vse buržoazijsko časopisje proti delavstvu, je itak samoposebi umevno. Tako se združuje vse meščanstvo za boj proti delavstvu; in to združevanje in hujskanje rodi že sadove. Najlepši sad tega protidelavskega združevanja pa je rodila porota mesta Rouen, ki je obsodila strokovnega tajnika Duranda na smrt.

Vsa zadeva se je takole izvršila.

Meseca septembra lani so stavkali v pomorskem mestu Le Havre skladalci premoga. Dne 9. septembra se je zgodilo, da so stavkujoči delavci v pretepu nekega stavkokaza, po imenu Dougé na grozovit način ubili. Delavci so storili zločin v pijanosti. Pijanost je žalibog zlo, ki se je tudi med francoskimi delavci močno ukoreninilo in se še ni dalo odpraviti kljub vsem prizadevanjem strokovnega gibanja. Toda tudi umorjeni Dougé je bil jako pijan. Presedel je bil vse popoldne v šnopsarni, kjer je zapravljal svojo plačo, ki so mu jo bili podjetniki radi stavkokaztva povečali. Nato je šel v kavarno kjer je grozil z revolverjem, radi česar so ga iz kavarne dvakrat ven vrgli. Ob tej priliki je trčil na cesti skupaj s stavkujočimi in takoj se je razvil pretep, kjer je bil Dougé umorjen. Ves pretep ni imel s stavko prav nič opraviti in bi se bil prav tako lahko vršil ob drugem času.

Toda buržoazija v Le Havru stvari ni hotela tako razumeti. Pač pa je ta uboj takoj porabila za priliko, da bi se maščevala nad strokovno organizacijo. Od podjetnikov odvisni krajevni listi so spletli iz tega dogodka celo grozovito povest, ki so je seveda ostali veliki francoski kapitalistični listi s slastjo ponatisnili ter jo raznesli po vsej deželi. Pripovedovali so, da je bil Dougé umorjen na povelje organizacije. Tisti pijani delavci, ki so ga bili umorili so bili — tako je pripovedovalo kapitalistično časopisje — izvrševalci smrtné obsodbe, ki jo je sklenil neki shod stavkujočih delavcev. Tako je lagalo meščansko časopisje. Sodišče je verjelo tej nerodno izmišljeni pravljici. Razen delavcev, ki so bili več ali manj osumljeni uboja je ukazalo prijeti tudi tajnika rudarske organizacije Duranda. Bil je obdolžen, da je vodil na shodu glasovanje o smrtni obsodbi in da je pozivljaj zborovalce, naj usmrte Dougé-a.

LISTEK.

Diamantni rudniki v južni Afriki.

„Nikjer na svetu se ti ne javlja skrito bogastvo zemlje tako blesteče in v tako ogromni množini pred tvojimi strmečimi očmi, kakor tu v Afriki, kjer ti lahko pokaže ta ali oni majhen košček zemlje, ki ima velikost komaj za par njiv, a ti veli: Iz tega rova se je dobilo diamantov v vrednosti 250 milijonov kron.“

Tako mikavno je orisal Anglež Bryce tiste kraje doli na jugu Afrike. Pred kratkim pa je prepotoval tisto prebogato pokrajino angleški delavski voditelj Man in je dobil izpoznaval razmere med delavstvom južnoafriških diamantnih rudnikov. Njegovo pripovedovanje je vsekakor zanimivo, vendar pa je vse drugo preje, kakor mikavno za delavstvo. Man pripoveduje takole:

Mesto Johannesburg je industrijsko središče diamantne dežele Transvaal. Takozvani Zlati Rob se razprostira petdeset angleških milj, kjer je več kakor sedemdeset rudnikov. Rudniško delo opravlja 23.000 belcev in 170.000 kafrov. Kafri tvorijo važen gospodarski činitelj v južni Afriki in jako pomnožijo težkoče delavskega vprašanja. Belci store in opravljajo vsa tista dela, kjer pride v upoštevanje ročnost in izurjenost; navadna rudarska dela pa opravljajo Kafri. Ker se Kafri zadovolje s smešnoneznatno plačo, jih belci jako uporabljajo za dninarje in pomagače. Beli delavec si vzame vedno po več Kafrov za pomagače, ki mu oskrbe orodje ali pa vlačijo težke peze. Belec popolnoma vlada nad črnem.

V rudnikih, kjer se rabijo vrtni stroji, je beli mož odgovoren za pravilno delovanje strojev in za porabo razstrelilnih snovi; on tudi upravlja streljanje. Drugega opravka nima. Toda ker mora paziti časi na šest vrtnih strojev, je njega odgovornost jako velika. Navadno sklone z ravnateljstvom pogodbo za toliko in toliko vatlov. Plača je mesečna. Povprečno zasluži 400 do

1200 mark. Seveda pa često nima dela. V dvanajstih mesecih vsega vkup gotovo dva meseca nima posla.

Jasno kakor beli dan je, da se plača ta za služek na stroške črncev (Kafrov), ne pa na stroške kapitalistov. Kafri zaslužijo mesečno po 50 mark. Poleg svoje plače dobe črnici tudi hrano in stanovanje, kar pa je vse jako preprosto. Vsa hrana za enega Kafra stane na leto samo 80 mark. Za hrano jim dajo največ moko, za spremembo tudi bobe; dvakrat na teden je tudi meso.

Globok utis naredi na opazovalca pogled na Kaferske kolibe v mestu Kimberley, kjer bivajo črnici. Te kolibe so krog in krog zaprte, tako da ne more nikdo ne ven ne noter. Uhodi so podzemeljski in naravnost z rudniki v zvezi. Uhod je strogo zavarovan, in ni nikomur dovoljen pristop. Živila priskrbuje neka družba, ki ima svoje prostore v Koloniji. Tistega, ki bi ukradel diamante, zadene stroga kazen.

Kafri sklonejo pogodbo za šest, časi tudi za dvanajst mesecev. Ves čas morajo živeti

Obravnava se je vršila pred poroto mesta Rouen; porotniki so bili najzagrizenejši buržoaziji. Nekatere priče — bili so stavkokazi — so res izjavili da je sklenil shod Dougéovo smrt. Nekateri so vedeli to samo od drugih ljudi, štirje pa so trdili, da so slišali na lastna ušesa. Ti štirje pa so si v posameznostih svojih izjav popolnoma nasprotovali. Eden je dejal: sklenili so smrt Dougéa, Argentina in Leblonda. Argentin pa je bil sam na shodu in je dejal, da so sklenili samo smrt Dougéa in Leblonda; torej svojega imena ni slišal. Tretja priča je trdila, da je Durand rekel: „Dougéa moramo usmrtiti“, četrta ga je čula reči: „Te ljudi je treba odstraniti“. Na podobne načine so si nasprotovale vse obteževalne priče. Zagovornišтво je navedlo 15 olajševalnih prič, ki so vse potrdile, da o glasovanju za smrtno obsodbo na shodu niti govora ni bilo in da je Durand, zborovalce jako miril. Olajševalne priče niso bile samo delavci; med njimi je bil tudi neki zdravnik, pristaš meščanske stranke. Ta je dejal, da ga je osupnilo, kako je Durand miril razburjene delavce.

Vsa obravnava se je tako vršila, da celo državni pravdnik v svojem govoru ni več poudarjal neumno izmišljene pravlјice o smrtni obsodbi Dougéa.

In kaj se je zgodilo? Porotniki so odločili, da je Durand povzročil umor. Raditega je bil obsojen na smrt. Dva delavca, ki sta se udeležila uboja, sta dobila 15 in 8 let prisilne delavnice, dva sta bila oproščena.

Ko je sodišče na podlagi reka porotnikov razglasilo smrtno obsodbo, so bili porotniki sami osupnjeni. Hiteli so predsedniku sodišča zatrjevati, da niso mislili tako hudo, in so vsi podpisali prošnjo za pomiloščenje.

Durand gotovo ne bo usmrčen. Pred takim umorom imajo strah celo taki izdajalci delavskega razreda, ki vladajo dandanes Francosko. Toda čeprav bodo skušali spremeniti smrtno obsodbo v dolgoletno ječo, vendar bo tej obsodbi ostal pečat justičnega umora. Kajti Durand je nedolžen, popolnoma nedolžen. Njemu ni treba milosti, ampak pravice. In ta pravica se mu ne more dati z zmanjšanjem kazni, ampak s tem, da se ves proces obnovi in Durand takoj izpusti iz zapor.

Po vsej Francoski se množe manifestacije organiziranih delavcev za Duranda in proti sramotni razsodbi. Delavska zveza in združena socialistična stranka sta izdali ostre razglase, in nobeno delavsko zborovanje se ne zaključí, da ne bi se preje sklenila resolucija o tej stvari.

V Rouenu pripravljajo strokovne organizacije splošno stavko, ki bo izbruhnila takoj, ako se v teku dveh mesecev Durandu ne vrne svoboda. Pa tudi med tistimi redkimi meščanskimi krogi, ki jim še ni zamrl čut sleherne pravičnosti, se oglašajo glasovi proti razsodbi. Seveda si bo pravica težko priborila svojo pot; kajti za razsodbo se ogrevajo vsi veliki meščanski listi.

V svojem boju za pravičnost pa računi francozki delavski razred na enega zvestega zaveznika: mednarodni proletarijat.

Durand je padel kot žrta kapitalistovskega sovraštva, padel je kot bojevnik za stvar vsega delavstva. Krivičniki v Rouenu so duševni sorod-

niki izkoriščevalcev vsega sveta, ki bi gotovo prav tako delali, ako bi se ne popravila krivica proti Durandu. Razredno zavedno delavstvo vseh dežel mora torej čutiti s francoskim proletarijatom. Kajti misel proletarskega boja za svobodo in misel pravičnosti preletita meje držav in narodov ter združita vse bojevnike za pravičnost v eno mogočno zvezo.

Durand je žrtev meščanskega razrednega sovraštva. Vnebovpijoča neumnost je, ako se naredi voditelj stavke odgovoren za vse, kar se zgodi med delavci ob času stavke. V političnem oziru pa pomeni ta razsodba najzvitejši napad na strokovne organizacije. Gibanje, ki se je radi te razsodbe pojavilo med francoskimi delavci, torej ne pomeni samo solidarnosti z obsojenim razrednim tovarišem, ampak to gibanje pomeni tudi brambo strokovnega in delavskega gibanja sploh.

Kaj koristi delavcem strokovno gibanje?

V vseh omikanih državah se je razvil kapitalizem do tolike višine, kakor bi nikdo ne bil slutil. Kapitalizem vlada dandanes ves svetovni trg, kapitalizem določuje gospodarsko in družabno življenje vseh ljudskih slojev, zlasti delavskega razreda. Ogromne so posledice tega kapitalističnega gospodstva; brezposelnost, beda, zatiranje, delitev družbe v dva razreda, v posedujoče in neposedujoče, razne gospodarske krize, silno kupčenje dobička na stroške tistih, ki delajo: vse to in še marsikaj drugega rodi kapitalizem. Ker je vsled tega ravno delavski razred najbolj prizadet, zato je naravno, da mora predvsem delavstvo z bistrim očesom opazovati ta razvoj ter si pomagati, kolikor je v njega moči. Dandanes stoji razvoj kapitalizma v znamenju osredotočevanja, to se pravi, mali kapitalisti propadajo bolj in bolj, veliki kapitalisti jih uničujejo s hudo konkurenco ter se polasčajo njih podjetij. Pa tudi veliki kapitalisti se združujejo v mogočne denarne družbe, ki polagajo železnice, otvarjajo velikanska tvorniška podjetja, vodijo rudnike ali skušajo kje druge uveljaviti svojo denarno moč. In vse delo se vrši z najnovejšimi in najboljšimi stroji, vsled česar izgubi na tisoče delavcev delo ter so pripuščeni bedi in stradanju.

Ob tej veliki stiski se je samo po sebi moralo roditi v proletarijatu vprašanje: Kako naj si pomagamo? In odgovor se je moral glasiti ter se je tudi glasil: Pomagali si bomo, ako združimo vse svoje sile v organizaciji. In sicer v strokovni in politični organizaciji. Strokovna organizacija je predvsem poklicana, da se bori za izboljšanje življenjskih razmer delavskega razreda. Politična organizacija pa mora podpirati strokovno, mora iti z njo roko v roki; to je tako samo po sebi umevno, da nam niti ni treba še nadalje govoriti o tem.

Predvsem bo moralo strokovno gibanje delati na to, da se člani kolikor možno izobrazijo in se tako nauče sami spoznati svoj razredni položaj. Člani so morajo opozarjati na vsa zla današnjega zasebnokapitalističnega družabnega reda; zlasti se mora v mlajših članih zbuja-

ti razredna zavest, razložiti se jim mora, da so tudi oni ljudje, ki nimajo samo pravice, da žive, ampak, ki imajo tudi pravico, da si z vsemi postavnimi sredstvi uredijo svoje življenje kar najprijetneje. Brezbrižnim delavcem se mora povedati, da smatra podjetnik njih delavsko moč samo za blago in tudi tako ravna z njimi; povedati pa se jim mora, da to svoje blago lahko prodajo tako drago kolikor možno, ako se upro utrganju zaslužkov in podaljšanju delovnega časa ter zahtevajo za svoje delo tisto plačo, ki je je vredno. In tu se jim mora razložiti, da se da to doseči le z močjo, le tedaj, ako se združijo z vsemi svojimi tovariši v eno krepko organizacijo.

Organizacija pa je še v drugem oziru velike koristi za delavstvo. S pomočjo izobraževalnega dela v organizaciji delavstvo spozna, kdaj je ugoden čas za stavke in kdaj ne.

Neovržno dejstvo je, da morajo delavci v zaostalih, malo omikanih pokrajinah dlje časa delati in se jim izplačuje kljub slabšemu delu slabša plača kakor delavcem v omikanejših krajih. Ti delavci tudi ne čutijo nobene potrebe po izobraževanju, zato je med njimi vsako izobraževalno delo jako težko. Ako pa pridejo taki delavci v kraje, kjer je delavstvo izobrazenejše, pa se kmalu otresejo svoje prejšnje duševne brezbriznosti in otrpele zaspanosti ter se navadijo omike. Odkod ta nenavadni preobrat? Največkrat odtod, ker delajo skupno z izobrazenejšimi delavci ter se od teh priučijo boljših navad; ti delavci jim tudi odpro oči, kako krivično gospodari kapitalizem in da se da ta krivica odpraviti le z močno delavsko organizacijo. In končno delavec kmalu na lastni koži spozna, da je boljše delati po devet ur ter zaslužiti po štiri krone, kakor pa delati po dvanajst ur po dve kroni.

Organizacija zbuja med delavstvom zavest samostojnosti in delavske časti. Marsikatero podjetniško odredbo, ki je bila za delavstvo žaljiva, je organizirano delavstvo že odpravilo.

Šele tedaj, kadar so organizirani delavci spoznali svoj razredni položaj in potrebo stremjenja po omiki in jim je prešla potreba vzajemnosti in edinosti v meso in kri, šele tedaj lahko skuša uresničiti strokovna organizacija eno svojih najvažnejših nalog: priboriti ugodnejše plačilne in delovne razmere. Organizacija lahko upa na uspeh, ker ve, da so njeni člani temeljito izobraženi. Toda čeprav se konča gospodarski boj z uspehom, vendar s tem še ni vse pri kraju. Člani morajo s pozornim očesom paziti, da jim podjetnik ne utrga niti trohico njih uspeha ne.

Dobro izšolana in z denarnimi sredstvi dobro podprta organizacija pa lahko mnogo vpliva na plačilne in delovne razmere, ne da bi bilo treba gospodarskega boja. Pogosto zadostuje že samo moč organizacije, da se podjetnik ukloni.

Vsi podjetniki si prizadevajo, da bi delavcem usilili kolikormožno majhne plače in kar najdaljši delovni čas. Tem prizadevanjem in naakanam se delavci najuspešneje ustavljajo s krepko organizacijo. Čas bi že bil, da spoznajo to resnico tudi tisti, ki doslej še nikdar niso delali za povzdigo in moč organizacije, ki so samo želi sadove združevalnega dela svojih tovarišev. Strokovne organizacije izboljšajo delavstvu zasluzke, skrajšajo

zaprti v svoji koloniji. Kafri zjutraj nič ne jedo in tudi med delom so brez jedi. Svojih stanovališč ne smejo preje zapustiti, dokler ne poteče pogodbin rok. Kafre najamejo od njih poglavarjev rudniški agenti. Kadar se zopet vrnejo domov, podarijo svojemu poglavarju kravo, ali pa toliko število ovac, da jih je za vrednost ene krave. Kafri imajo po več žen; cilj vsakega Kafra je, da si priskrbi več žen, ki delajo potem namesto njega, on sam pa živi v zadovoljni brezdelnosti.

V Johannesburgu je zračenje jam jako nedostatno, zemlja je silno trda; nekateri rudniki so globoki več tisoč metrov. Med rudarji jako razsaja jetika. Belec, ki nadzoruje vrtalne stroje, vzdrži v južnoafriških diamantnih rudnikih kakih sedem let, osmo leto pa bo že viselo njegovo življenje na precej slabotni nitki, ki se bode kmalu pretrgala, ako ne bo opustil nezdravega dela. Črnci pa umirajo še hitreje, ker imajo še napornejše delo; čez štiri leta bo le malokateri vzdržal. Na tisoče Kafrov stopi v službo pri diamantnih rudnikih; v njih dušah polje veliko hrepenenje, da bi si prislužil le toliko denarja, ki

bi mogli kupiti z njimi goveje živine in žen, da bi živeli lepo življenje. Toda na tisoče jih umori naporno in nezdravo delo v južnoafriških diamantnih rudnikih že prvo leto, ne da bi se kdo temu silnemu umiranju posebno čutil.

Na pokopališču blizu Johannesburga vedno zevajo dolge vrste novih grobov, pripravljenih za belce. Kajti rudarji umirajo tu nenadno in jako pogosto. Tudi za črnce so pripravljeni grobovi; pokopavajo jih po štiri in štiri in jih brez pogrebnihi obredov, zavite v sukno, spuščajo materi zemlji v tiho in hladno naročje.

V mestu Kimberley je edina industrija izkopavanje diamantov. Tu je pet rudnikov, ki se štejejo za najbogatejše diamantno okrožje, v marsikaterem oziru pa tudi za najbednejše. Preje je imelo te rudnike več kapitalistnih družb, ki pa so se združile. Kapitalisti teh rudnikov so prav tako ustvarjeni kakor kapitalisti drugod. Delavce izsesavajo, kakor morejo, trgajo jim plače. V teh rudnikih dela 3000 belcev in 16.000 črncev; izmed te proletarske armade pa je stro-

kovno organizirana samo neznatna peščica 200 delavcev.

Delovni čas je navadno osem ur, časi pa tudi po devet in deset ur. Dobro organizirani so samo angleški strojniki; delavci drugih strok pa se ne brigajo skoro nič za strokovno združevanje.

Organizacija rudarjev je jako šibka izmed; 30.000 rudarjev je strokovno združenih samo okoli 6000. Ponekod se skuša uveljaviti tudi socialistična stranka, ki pa je revolucionarnega značaja. Bližajo se volitve za južnoafriški parlament; socialisti so že pričeli z živahno agitacijo. Stranka je šele v razvoju; prisoja političnemu delovanju preveč veljave, strokovnemu pa premalo. Toda ti nedostatki bodo sčasoma izginili. Naravno je, da se skušajo organizirati južnoafriški socialisti po zgledu svojih tovarišev v Avstraliji, Angleški in Ameriki. Čeprav se jim stavijo marsikateri ovire, vendar bodo gotovo kmalu tako napredovali kakor njih tovariši v imenovanih deželah.

delovno dobo in so sploh čuječa straža vseh delavskih koristi. Zatgadelj naj bi se priklopili svoji strokovni organizaciji vsi tisti, ki se doslej še niso.

Strokovni pregled.

s 349 rudarjev ponesrečilo. Dne 21. decembra 1910 so se vneli treskalni plini v rudniku Pretorija pri Boltonu na Angleškem, ki so povzročili silno eksplozijo, pri kateri je ponesrečilo 349 rudarjev. V rovih Arley in Pretorija je bilo uslužbenih skupaj 800 rudarjev. Vsled eksplozije v rovu Pretorija pa so se zasuli vsi izhodi na Pretoriji in rešiti so se mogli le še oni rudarji, ki so bili uslužbeni pri rudniku Arley. Rudarji so res v večni nevarnosti. Prav pred enim letom se je pripetila tudi v Južni Japonski enaka nesreča, kjer je ponesrečilo 762 rudarjev. Na Angleškem pa smo imeli že tudi prošlo leto več takih velikih nezgod.

s Kapitalistična bezobzirnost. Dne 20. novembra 1910 se je vršilo zborovanje podjetnikov avstrijske bombažne industrije. Na tem zborovanju se je sklenilo, da se bo zmanjšalo izdelovanje bombaža v letu 1911 za eno šestino, to se pravi, da bodo vrgli podjetniki bombažne stroke eno šestino delavcev na cesto, ali pa bodo delali delavci samo po pet dni na teden. Seveda podjetniki lahko tudi z obema „dobrotama“ osrečijo delavce. Obenem pa je sklenilo več podjetnikov bombažne stroke, da bo zmanjšalo svoje izdelovanje za petindvajset odstotkov, torej je prizadeta ena četrtnina delavcev. In vendar je ravno bombažna stroka tista stroka, ki je potrebovala največ čezurnega dela, ko je šla kupčija dobro. Tako so delavci popolnoma odvisni od podjetnikovega dobička, ako podjetniku kaže kupčija dobro, tedaj bo dal delavcu dela, ako pa ne, tedaj pa ne.

s Strokovno gibanje v Italiji. Za leto 1909 imamo o italijanskem strokovnem gibanju tele podatke:

Poklicne skupine	podružnice		člani	
	1908	1909	1908	1909
Železničarji	1251	1250	40.000	44.961
stavninarji	474	487	48.887	41.732
grafijski delavci	125	119	12.751	12.578
tkalci	93	103	12.079	11.124
državni uslužbenci	63	58	17.473	9.082
peki	103	100	8.036	8.593
kovinarji	93	70	15.705	8.000
klobučarji	36	43	5.896	5.510
hotelski uslužbenci	22	26	5.052	4.419
uslužbenci v bolnicah	58	59	3.286	3.465
Kemijski delavci	27	23	4.346	3.146
Keramijski delavci	30	27	1.737	2.225
usnjari	16	15	1.809	2.080
lesni delavci	68	46	3.135	2.058
dragotinarji	17	14	1.407	1.523
kamenotiskarji	10	13	1.077	954
steklarji	30	29	2.158	2.155
drugi	78	37	3.676	8.687

skupaj 2250 2538 191.599 175.836

Ceprav se je število podružnic povečalo, vendar je število članov nazadovalo. Število organiziranih železničarjev se je povečalo za 4961 članov, zmanjšalo pa se je število državnih uslužbencev za 8391 in število kovinarjev za 7705 članov.

Dopisi.

d Trbovlje. Besede komisnega paznika Olfaciusa: „Žana bodi ponosna, postal sem paznik“, so delavcem v Trbovljah v nepozabnem spominu. Res, krščanski mož in žena sta jako ponosna, ker je prišel mož na konja in sedaj jaha nad ubogimi delavci na vse pretege. Dne 30. novembra je „gospod paznik“ brez vsakršnega vzroka zmerjal ubogega delavca kakor psa in ga potem premestil v tak kraj, kjer je sama voda in blato. Ubogi mož, ki ima bolno ženo in celo kopo otrok, je moral iti delat na nezdrav kraj, kamor ga je premestil „paznik“ Olfacius ter nalezl bolezen, da je obležal zaradi nje. Skrajni čas bi bil, da pričneta ravnateljstvo in rudniški urad upoštevati § 16. službenega reda, ki pravi: „Pazniki se morajo proti delavcem prijazno in človekoljubno obnašati“ ter napraviti nečloveški surovosti „paznika“ Olfaciusa konec.

d Velenje Dne 11. decembra se je vršil pri nas jako dobro obiskan društven shod. Soder Zalesnik je razložil navzočim pomen strokovne organizacije in jih opozorjal, da se njih položaj utegne izboljšati le tedaj, če so organizirani v svoji strokovni organizaciji. Govornik omenja, da je leta 1909 umrl D. pl. Lapp obljubljen rudarjem, da se zaslužek pri pogojnem delu ne bo poslabšal, da jim ostane pri vozu premoga vedno enaka plača, toda ni še preteklo leto, že so začeli trgati zaslužek in sicer celih 19 vinarjev pri vozu, kar bi se pa nikakor ne bilo moglo zgoditi, če bi bili rudarji organizirani. Končno apeluje na navzoče, še enkrat, da naj vendar opustijo brezbriznost in naj resno nastopijo z združeno močjo za svoj lastni interes po geslu:

Eden za vse, vsi za enega. Za njim je govoril tudi sodrug Valenčak v enakemu smislu. Upamo, da bodo rudarji končno vendar uvideli, da brez organizacije tudi ni napredka in izboljšanja za delavske razrede.

d Velenje. Pred kratkim smo predložili našemu rudniku spomenico za zvišanje mezde. Na spomenico, ki so jo odali podjetniku delegati rudarske zadrage, so nam naznanili v čakalnici, da so nam sicer zvišali gosposke šilte, ki se jih pri našem rudniku dela prav malo in še ta zvišek je tako malenkosten, da pač ni nobenega rudarja, kateri bi mogel biti zadovoljen z njim. Pri pogojnem delu nam pa sploh nič ne dajo; tako nam naznanja omenjeni razglas. Skicujejo se napovedi rudnika, kakor je sploh podjetniška navada.

d Leše. (Koroško). Že parkrat smo poročali, kako se obnašajo naši uradniki in nekaj paznikov napram rudarjem. Nadpaznik Ratka in njegovi pajdaši nam vedno trgajo plače pri pogojnem delu. Pri uradnikih se opaža njih sovraštvo do nas že na njihovih obrazih. Sedaj pa se je pridružil še tej izkoriščevalni družbi uradnik Müller iz Prevaljev. Dne 10. t. m. se je pogovarjal telefonično in je pri tej priliki pokazal svoje sovraštvo prav na olikan način: imenoval nas je lačenpergarje (Hungerleiderje) in zapretil, da nam bo že pomagal. Sramotno je za olikane ljudi, da rabijo tako neotesane izraze napram revnim rudarjem. Pa še naj kdo trdi, da razširjamo mi stanovsko sovraštvo!

Razne stvari.

r Zagorje ob Savi. Dne 13. t. m. se je pripetila v kamnolomu Borovnik zopet velika nesreča. Pri snaženju zvrtnane luknje je eksplodiral smodnik. Delavec Jelovac je tako težko ponesrečil, da bo morda komaj še okreval. Prenesli so ga v rudniško bolnico. V zagorskih kamnolomih in okolici so se v zadnjem času začele nezgode dan na dan ponavljati. Dokler je obrtno nadzorništvo nadzorovalo rudniške kamnolome, se niso dogajale tako pogostoma nezgode. Iz tega tudi lahko posnamemo, kako se nadzorujejo rudniki.

r Mezdno gibanje v Moravski Ostravi. V Moravski Ostravi se opaža mezdno gibanje med rudarji. V nedeljo dne 11. t. m. so imeli tam rudarji pet velikih shodov, na katerih so sklenili predložiti rudniškemu podjetniku spomenice. Preganje rudarjev v revirju Moravska Ostrava in Karvin je tako kruto, da je zaradi tega tudi interpeliral državni poslanec sodrug Cinger v državnem zboru.

r Trideset gasilcev ponesrečilo. V Chicagu (Amerika) se je vnel ogenj v tvornici za podelovanje mesa. Ogenj je bil tako grozen, da se je bilo bati, da poseže tudi na bližnja poslopja. Strop je pal na gasilce in 30 mož je ostalo v plamenu, ki so vsi izgubili svoje življenje.

r Eksplozija. V Deesu na Ogrskem je eksplodiral kotel v tvornici za špirit, ko so bili delavci na delu. Trije delavci so bili takoj mrtvi, več pa težko in lahko ranjenih. Krivda je bila površnost podjetnika, ker ni dal kotla pravočasno popraviti.

r Triinštrideset delavcev odpuščenih, tepenih in v hlev zaprtih. V državnem zboru je v seji dne 15. t. m. vprašal predsednik zbornice državni poslanec dr. Okunienskyj sledeče: Deželni poslanec Staruch iz Bukovine, ki je obenem tudi župan, je zvedel, da je neki posestnik 43 delavcev odpustil, pretepel in končno zaprl v hlev in jih pustil stradati. Delavci so morali delati pri tistem tiranu od treh zjutraj pa do devetih zvečer, torej 18 ur na dan za prav slabo plačo. Ko pa je hotelo nekaj delavcev zapustiti delo, jih je zaprl v hlev. Ko je poslanec Staruch prišel intervenirat, je podjetnik vzel bič in ga z njim napadel. Končno je še šel k okrajnemu glavarstvu, in se tam pritožil. Okrajno glavarstvo pa je poslalo komisarja, ki je Starucha kot župana suspendiral. Res lepe razmere. Namesto, da bi zaprli rablja, so rajše suspendirali župana, ki se je zavzel za delavce v občini. To je pač zopet dokaz, da se ravna z neorganiziranim delavstvom gorje kot z živino.

r Mezdno gibanje rudarjev v Nemčiji. Nedavno so predložili rudarji v Nemčiji svoje zahteve Westfalskim rudniškim podjetnikom. Na prvo zahtevo so podjetniki odgovorili že negativno. Ker pa je materialno stanje rudarjev grozovito žalostno, poprijeti bodo morali rudarji za najostrejšo orožje, če ne pojde mirnim putem, in ni izključeno, da se ne vname stavka. Opozorjamo torej avstrijske rudarje, da ne hodijo sedaj v Westfalski revier, da ne škodujejo tamošnjim rudarjem, ki so pred bojem.

r V Hlsingforsu na Finskem so vstopili stavci po tiskarnah v stavko zaradi mezdnih poboljškov. Kot stavkokazi so poskušali vsakovrstni ljudje, dame, nežne gospodične, gospe in duhovniki. Socialnodemokratiška tiskarna je dovolila svojemu osebju vse zahteve; to pa ni bilo vseh parnicam in so odrekle dobavljanje papirja tej tiskarni. V takem primeru nam naj-

bolje dokazuje, kako so protivni delavstvu vsi tisti sloji, ki ne pojmujejo delavčevih interesov in ne poznajo delavčeve bede. Le organizacija je jez proti takim navalom.

r Nag otrok v gozdu. Iz Glognice se poroča, da je dne 3. t. m. odšel šestletni otrok Karl Gannauf v sami srajci z doma in se potikal ves dan po gozdu, dasi je bil precej hud mraz. Šele na večer se je vrnil domov. Bežal je iz strahu pred kaznijo. Sosedje so ovadili maceho njegovo, da ga čisto prehudo pretepa.

r Splošna stavka proglašena. V Belgiji so se razmere v jamah na levem bregu Maase poostrele. Lastniki rudnikov so pretrgali pogajanja z zastopniki delavcev in nato se je za ta okraj napovedala splošna stavka.

Zapisnik

zborovanja II. skupine rudarske zadrage za c. kr. okrožni rudniški okraj Celje in rujavu Premogokop v Zagorju ob Savi dne 18. grudnia 1910 v »Delavskem Domu« v Trbovljah.

Navzočih 64 delegatov II. skupine rudarske zadrage, C. kr. komisar gosp. Kalab. Tolmač Ignacij Sitter in zapisnikar Martin Repovš.

Dnevni red:

1. Odlok c. kr. upravnega sodišča z dne 4. maja 1910, št. 4467, glede proste jamske razsvetljave.

2. Rezolucija rudarjev celjskega okraja in rudarjev pri premogovniku za rujavu premog v Zagorju ob Savi, glede manjšanja plač in glede neznosne draginje.

3. Službeni red za celjski rudniški okraj in premogovnik za rujavu premog v Zagorju ob Savi.

4. Poročilo državne konference rudarskih zadrug.

5. Raznoterosti.

Načelnik II. skupine, Franjo Peterlin, otvori zborovanje ob 9. uri dopoldne. Pozdravi navzoče, predstavi komisarja in naznani zgoraj navedeni dnevni red. Potem podeli besedo k prvi točki delegatu Majdiču iz Trbovelj. Ta utemelji stališče rudarjev v smislu odloka in predlaga naslednjo resolucijo:

C. kr. upravno sodišče na Dunaju je dne 4. maja 1910, št. 4467, razsodilo, da je delodajalec dolžan preskrbeti delavcu prosto jamsko razsvetljavo. V rudnikih celjskega revirnega okraja in premogovniku za rujavu premog v Zagorju pa se v kljub temu, dasi je delodajalec dolžan dajati delavcem prosto jamsko razsvetljavo, ne da bi jim zaradi tega plačo krajšali, ni zgodilo, in še do danes delavci plačujejo za svečavo. Sklicujoč se na omenjeno razsodbo, sklene danes dne 18. grudnia 1910 zborujoča konferenca rudarske zadrage II. skupine: Slavnici c. kr. revirni urad se naproša, naj v smislu razsodbe upravnega sodišča potom ukaza ukrene, da preskrbe rudniški podjetniki v revirnem okraju Celje in v premogokopu za rujavu premog v Zagorju, delavcem prosto jamsko razsvetljavo.

Končno so se še nekateri delegatje pritožili glede zaračunavanja popravil pri svetilkah in pobitih valvarjev. Rezolucija je bila sprejeta enoglasno.

K drugi točki se je oglasil delegat Franc Trebinšek ter opisal neznosno draginjo. Za njim je predlagal Tratnik iz Trbovelj naslednjo resolucijo:

Danes dne 18. grudnia 1910 zborujoča konferenca rudarske zadrage II. skupine celjskega revirnega okraja in premogovnika za rujavu premog v Zagorju naproša rudniški urad, da pošlje visoki c. kr. osrednji vladi prošnjo, da z ozirom na vedno naraščajočo draginjo v naši državi ukrene vse potrebno: da se draginja ublaži, pripusti uvoz za živino in žito, zniža carino, zakaj v naših industrialnih krajih, kjer prebivajo rudarji, so cene neznosne. Najpotebnejša živila, meso, slanina, moka so se neznosno podražila. Rudniški in tvorniški delavci potrebujejo dobre hrane z ozirom na svoje naporno delo v prostorih, okuženih z raznimi plini, ki si je pa zaradi slabega zaslužka sploh ne morejo pribaviti. Zaslužek v našem kraju znaša na podlagi uradnih statističkih podatkov približno 3 krone na dan. Delavec, ki ima večjo družino, gotovo ne more izhajati z njim. Zaraditega smatra konferenca, da je predlog utemeljen in pričakuje, da se bo visoka vlada ozirala na željo rudarjev.

K tretji točki je predlagal delegat Jazbec iz Hrastnika naslednjo resolucijo:

Velikemu odboru rudarske zadrage celjskega revirnega okraja in premogovnika za rujavu premog v Zagorju. V rudniškem okraju Celje in premogovniku za rujavu premog v Zagorju so predložili rudniški podjetniki oziroma I. skupina rudarske zadrage službeni red za delavstvo oziroma II. skupini rudarske zadrage službeni red, ki pa po mnenju rudarjev ni službeni red, temveč samo zapovedi rudniških podjetnikov.

Rudarji smatrajo službeni red v pravem pomenu besede le za pogodbo med delodajalcem in delojemalcem. Zaraditega bi tudi morale biti v službenem redu določene pravice in dolžnosti za oba pogodnika. Predloženi službeni red, ki obsega 36 paragrafov in ga je predložilo podjetništvo vseh rudnikov celjskega revirnega okraja in rudnika v Zagorju, je sestavljen na podlagi splošnega rudarskega zakona iz leta 1854. po §§ 200 do 209, v smislu katerih določb se pač da diktirati službeno pogodbo, kakršno žele rudniški podjetniki.

Zakon je jako pomanjkljiv in je brez vsakršnih določnih določil, da se da po njegovemu besedilu napraviti službeni red, škodljiv za delavce, dalo pa bi se tudi napraviti po omenjenem zakonu za delavstvo ugoden službeni red, če bi rudarska oblast podpirala predloge, katere stavi delavstvo. V navedenem zakonu ni nikakršne določbe, ki bi zabranjevala dati v službeni red določbe glede

dnevne plače ter določiti, koliko sme znašati najnižji zaslužek na dan pri pogojnem delu. Ravnotako bi bilo mogoče napraviti določila glede drugih dolžnosti podjetnikov napram delavstvu.

V predloženem službenem redu pa ni ničesar razen določil, kako ponižni in ubogljivi morajo biti delavci vsakemu predstojniku. Diktira se jim celo, kako se morajo obnašati zunaj službe, torej kratkoma službeni red obsega samo dolžnosti. Na podlagi predloženega službenega reda, bi bili delavci izročeni paznikom in uradništvu, ki bi ravnali z njimi kakor bi se jim poljubilo.

Za paznike in ravnatelje pa ni v službenem redu ne ene določbe, kako se smejo in morajo obnašati napram delavstvu in tudi nikakršne določbe, kaj smejo in kaj ne smejo storiti. Zaraditega je pa tudi jasno, da bi na podlagi predloženih zapovedi podjetniki lahko storili na škodo delavstva, kar bi hoteli, ne da bi jih bilo mogoče poklicati na odgovor.

Predloženi službeni red pa ima tudi določbe, ki bi materialno škodovala rudarjem; tako je v § 10 navedena dolžnost, da če je potreba mora delavec na ukaz obratnega vodje ali njegovega namestnika ostati tudi ob nedeljah na delu, ne da bi mu plačal rudnik 50 odstotkov odškodnine na plačo, kakor je to do sedaj v navadi. V § 14., odstavek 11, hočejo podjetniki vtihotapiti pravico, po kateri bi smeli rudarjem odtegovati odškodnino za orodje po svoji volji. V § 25. hočejo vzeti delavcem brezplačno stanovanje, ki ga imajo sedaj pri nekaterih rudnikih; enako hočejo imeti povračilo za svečavo, dasi bi morali sami skrbeti zanjo. § 29. do 35. pa ne obsegajo drugega nego celo vrsto kazni. Ta določila so tako imenitna, da kdor jih čito utegne misliti, da ima kak ruski kazenski zakon pred seboj, ne pa službeni red.

Omenimo samo eno kazen izmed nekaj tucatov navedenih kazenskih določb. Z denarno globo bi se smelo kaznovati delavca do ene četrtnine njegovega zaslužka. Torej, če bi zaslužil 100 kron odvzelo bi se mu lahko 25 kron.

Predloženi službeni red je razburil vse delavstvo rudniškega okrožja. Današnja konferenca nalaga v velikem odboru zastopnikom II. skupine, kakor tudi celjskemu rudniškemu uradu, da se naj omenjeni službeni red ne sprejme, oziroma rudniški urad naj ga zavrne, če mu ga predlože.

Pri četrti točki je poročal načelnik II skupine. Njegovo poročilo se je vzelo na znanje.

Pri peti točki so se pritoževali delegatje več rudnikov zaradi tehničnih naprav v rovi, zaradi kršenja zakona glede določbe delovnega časa in glede postopanja rudniških uradnikov.

Martin Repovs,
zapisnikar.

Franc Peterlin,
načelnik.

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo
špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje
za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.
Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate
svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Josip Kremžar

Ljubljana

Gledališka stolba št. 3

izdeluje domači brinjevec,
borovničevce, hruševce in
slivovo žganje ter vinski
tropinovec.

Priporoča svoje izdelke po naj-
nižjih cenah. Postrežba točna!

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh
življenskih potrebščin
kakor tudi manufakturnega blaga po naj-
nižjih cenah.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Sodrugji rudarji! naročajte „RDEČI PRAPOR“

ki izhaja v Ljubljani dvakrat na teden in velja
za celo leto K 10-40
„ pol leta „ 5-20
„ četrt „ „ 2-60
Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na
„Rdeči Prapor“.

V založbi
„Rdečega Prapora“
je izšel 3-1

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za leto 1911.

Ta koledar izhaja že XI. leto.

Vsebina mu je med drugimi naslednja:

Resnica (pesem); Koledar; Centralni sedeži avstrijskih organizacij; Kolkovne lestvice; Posnetek poštnega in brzojavnega cenovnika; Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi; Stare in nove mere; Koliko plačam osobne dohodnine; Koliko plačam vojne takse; Izvleček iz pravil provizijskega sklada c. kr. državnih železnic (ki je enaka onim južne železnice); Hrana in hranitev; Kdo je sodrug; Kako se varujemo kolere; Delovanje soc. dem. poslancev v parlamentu v zadnjem letu (predlogi naštetih); Dve resoluciji s kodanjskega mednarodnega kongresa; Dohodki in stroški; Beležnica za vse dni v tednu.

Koledar obseza nad 13 pol in bo pridejan tudi svinčnik. Cena v platno vezanemu izvodu je 1 K, po pošti 10 h več.

Pri večjem odjemu in če se plača naprej ali pa vsaj v teku 30 dni velik popust. Pri naročilih do 20 izvodov se priporoča, da se pošlje denar naprej.

I. Jax & sin Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

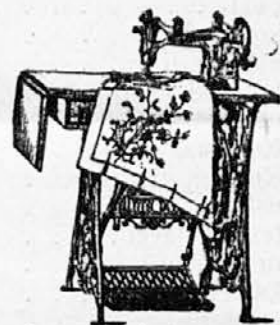
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Občno konsumno društvo v Idriji

9-9

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro moške narejene obleke po najnovejši modi, ženskega blaga vsake vrste, slamnike za moške in otroke itd. Vse po jako nizki ceni. Pri-
dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

Zagrebski Franck

priporočujemo
kot priznano

najboljši

pridelek
za kavo!

Sl. zagan Y 1655, 1:101

Vsak rudar naj pristopi kot član rudarski Uniji!

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.